

การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking)*

ศจ. ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

บทนำ

การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานะที่เฉพาะเจาะจง “บางสิ่ง” ที่นำมาใช้ประโยชน์นั้นอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด

* นางสาวอรรณ รุ่งศิรินันท์พร เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน 7 สังกัดสำนักงานจังหวัดเลย สรุปรจาก “การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking)” เขียนโดย ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอบรมหลักสูตรผู้บริหารระดับกลางของกระทรวงมหาดไทย.

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งและนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้นอาจเป็นวัตถุดิบของที่นำมา นอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมให้เหมาะสมกับบริบทใหม่

การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริงในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า

การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียนแบบ การลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้งหลักการ วิธีการและรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน คนที่คิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำ

สิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น

สมองจะคิดประยุกต์เมื่อ

1. ในปัญหาที่มีจำกัด สมองจะพยายามนำสิ่งที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาโดยวิธีการทดแทนคุณสมบัติ สมองจะทำการเทียบเคียงมโนทัศน์เชิงนามธรรมเพื่อหาตัวร่วมหรือคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อหาความเป็นไปได้ในการนำมาทดแทน สมองอาจจะใช้วิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาโดยการหาสิ่งทดแทน อาทิการใช้วิธี “ลองผิดลองถูก” เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ถ้าวิธีการที่ใช้ไม่ประสบความสำเร็จจะมีการเปลี่ยนไปใช้วิธีการอื่นแทน

2. สมองนำความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เรา รู้ว่า กฎ หลักการ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นสิ่งของนั้นคืออะไร รู้ว่าเมื่อใดจึงต้องใช้กฎนี้ รู้ว่าจะต้องนำมาใช้ได้อย่างไรเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ความรู้ที่เรามีเกี่ยวกับเรื่องใด

เรื่องหนึ่ง จะช่วยให้เราตัดสินใจในเรื่องที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าไม่มีความรู้ และจะดียิ่งขึ้นถ้าไม่เพียงแต่มีความรู้แต่สามารถประยุกต์ความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม สิ่งใหม่ๆ มากมายเกิดจากการประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้ การประยุกต์ช่วยให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ เพื่อตอบสนองเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนเราจะมีความสามารถในการคิดประยุกต์เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว แต่ยังมี ความแตกต่างกันเป็นอย่างมากระหว่างคนที่มีความสามารถ ในการคิดประยุกต์กับคนที่ปราศจากทักษะในการคิดประยุกต์ อาทิ คนที่มีทักษะการคิดเชิงประยุกต์จะ ปฏิเสธการลอกเลียนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความไม่เหมาะสมที่ อาจเกิดตามมา แต่จะสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทใหม่ รู้ว่าควรนำความรู้มาใช้อย่างไร รู้ว่าจะนำส่วนใดมาใช้ รู้ว่าจะ ใช้เมื่อใด เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้มากที่สุด คนที่คิดเชิงประยุกต์จะเป็นนักพัฒนาและนักสร้างสรรค์สิ่งใหม่

ได้มากกว่าคนที่ปราศจากความสามารถในการคิดด้านนี้

การคิดเชิงประยุกต์

การคิดเชิงประยุกต์ หมายถึง ความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและเวลาในขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การประยุกต์อาจทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยทิศทางใหม่ ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการพยายามคิดเพื่อหาทางใช้ประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่มากกว่าเดิม เพื่อใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

การคิดเชิงประยุกต์อาจเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ โดยในขั้นแรกของการคิดสร้างสรรค์มักจะเริ่มต้นด้วยการระดมความคิดใหม่ๆ ที่หลากหลาย เน้น

ปริมาณความคิดมากกว่าคุณภาพ ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นมาได้นั้นอาจจะมีความคิดในเรื่องของการนำของสิ่งหนึ่งมารวมกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เป็นสิ่งใหม่ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์นั้นได้ เช่น ผลิตเป็นสินค้าใหม่ที่น่าจะจำหน่ายได้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ เป็นต้น

การคิดเชิงประยุกต์ทำหน้าที่เป็นเหมือนขั้นที่สองของการคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ความเหมาะสมเมื่อนำมาใช้ในบริบทนั้นๆ และพิจารณาว่าควรนำส่วนใดมาใช้ ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมถึงการวิเคราะห์ว่า เมื่อนำมาใช้แล้วจะเกิดผลดีผลเสียอย่างไร คนที่ช่างคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ประสบความสำเร็จด้วย ผลงานสร้างสรรค์จำนวนไม่น้อยในโลกเป็นผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์ การคิดเชิงประยุกต์จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความยืดหยุ่นทางความคิด พยายามฝึกให้ไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่เดิมๆ แต่สามารถขยายขอบเขตเพื่อใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การไม่คิดเชิงประยุกต์อย่างรอบคอบอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น สิ่งที่มีลักษณะเป็นแนวคิดเชิงนามธรรม อันได้แก่ แนวคิดเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น กรอบแนวคิดทางคุณธรรมหรือแนวคิดใดๆก็ตามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้คนปฏิบัติตาม จำเป็นต้องมีการประยุกต์เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น ออกเป็นกฎหมายระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ มีรูปแบบปฏิบัติ วิธีการ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามแนวคิดนั้น แต่แนวคิดเชิงนามธรรมจำนวนมากไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในภาคปฏิบัติได้ด้วยสาเหตุประการสำคัญ อันได้แก่ ขัดแย้งกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการของผู้ปฏิบัติ หรือไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นต้น

ดังนั้น การนำแนวคิดใดๆ สู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประยุกต์สิ่งนั้นเพื่อให้คนยอมรับในหลักการ เห็นพ้องกันในแนวคิดก่อนจนกระทั่งยินดีที่จะปฏิบัติร่วมกัน การประยุกต์แนวคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสู่ความเป็นรูปธรรมนี้

จำเป็นต้องใช้การคิดเชิงประยุกต์อย่างเหมาะสม เพื่อให้แนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจและสามารถกระทำตามได้ เช่น หากต้องการให้คนสวมหมวกกันน็อค ต้องเริ่มตั้งแต่การรณรงค์ให้คนเห็นความสำคัญของการสวมหมวกกันน็อค โดยการทำประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ การชี้ให้เห็นความสำคัญของชีวิต การเห็นคุณค่าความปลอดภัย อาจจะใช้วิธีการอ้างสถิติผู้เสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุลักษณะนี้ และผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ครอบครัว หลังจากนั้นอาจจะต้องสนับสนุนการผลิตหมวกกันน็อคที่ได้มาตรฐานในราคาต่ำ เพื่อที่ประชาชนจะเป็นเจ้าของได้ วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการยอมรับได้ง่ายกว่าการออกกฎหมายบังคับใช้ทันที การพัฒนาวิธีคิดเชิงประยุกต์จะเน้นการพัฒนาความสามารถในการนำมาใช้อย่างเหมาะสมโดยพิจารณาจากบริบทขณะนั้น เป็นสำคัญ

การคิดเชิงประยุกต์เป็นการพัฒนาทักษะการคิดที่สำคัญอีกมิติหนึ่ง จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญหลายประการ อาทิ

1. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมอง

คนที่ความคิดไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่จะคิดเชิงประยุกต์ได้ดี เพราะจะมีมุมมองที่หลากหลาย สามารถประยุกต์สิ่งๆ เดียวให้สามารถปรับใช้ได้หลายๆ บริบท สภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าเคยใช้มาก่อนหรือไม่ จึงทำให้แก้ปัญหาได้ดีกว่าคนอื่นเพราะมีทางออกที่ไม่จำกัด นอกจากนี้ การคิดเชิงประยุกต์ยังช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วมากขึ้น เพราะไม่ยึดติดกับวัตถุประสงค์หรือบทบาทหน้าที่ของสิ่งนั้น ทำให้แม้ไม่มีคำตอบที่ชัดเจน แต่เราจะพยายามค้นหาความเป็นไปได้จากสิ่งที่มีอยู่และนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเวลานั้นได้

2. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง

แนวคิดดีๆ หากเราไม่ประยุกต์เข้ากับบริบทให้เหมาะสมอาจจะประสบความล้มเหลวเมื่อนำมาใช้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตประจำวัน ความเคยชิน ค่านิยมของผู้ปฏิบัติ ไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา สถานการณ์ หรือขัดกับบริบทความเคยชินของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อให้คนสามารถรับแนวคิดที่เราต้องการนำเสนอได้

3. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์

การคิดสร้างสรรค์ เป็นการระดมความคิดที่แตกต่างหลากหลาย เป็นความคิดนอกกรอบความคิด หรือความรู้เดิมๆ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งของการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการ

ประยุกต์สิ่งหนึ่งเข้ากับอีกสิ่งหนึ่งจนกลายเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

4. การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้ลดการลอกเลียนแบบลดอาการวิหยาหล้อมคอก

การคิดเชิงประยุกต์จะช่วยให้เราไม่ด่วนฉกฉวยความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งมาใช้ แต่ช่วยให้เกิดการคิดใคร่ครวญว่าจะนำมาใช้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง เนื่องจากก่อนที่จะนำสิ่งใดมาประยุกต์ใช้จะต้องมีการคิดพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบก่อน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมมากที่สุดไปเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่ จึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหาเมื่อต้องนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้

5. การคิดเชิงประยุกต์เป็นแนวทางนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ

การมีเครื่องมือที่ประยุกต์ประโยชน์จากความรู้อื่นๆ มาใช้จะช่วยพัฒนาความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นๆ หรือ

พัฒนานวัตกรรมของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ให้ทันสมัยต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง

อย่างไรก็ตาม การที่เราจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ดีได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาทัศนคติและนิสัยต่างๆ เหล่านี้ให้สอดคล้องเหมาะสมด้วย อาทิ

(1) เป็นนักพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง นักพัฒนาที่มีความปรารถนาที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่ดีขึ้นอยู่เสมอ เป็นคนที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่พยายามตรวจสอบอยู่เสมอว่ามีอะไรต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างหรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่ช่างสังเกต ช่างเรียนรู้และพยายามดึงส่วนดีที่พบเห็นจากภายนอกมาปรับใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้ดีขึ้น

(2) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความจำกัดของทรัพยากรทำให้นักเศรษฐศาสตร์พยายามใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

(3) ใช้ความรู้คู่การเรียนรู้ ความรู้ที่เรามีจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสัยการคิดเชิงประยุกต์ ถ้าเราเป็นคนที่ไม่เพียงแต่มีความรู้แต่ตั้งมั่นที่จะใช้ความรู้นั้นประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทต่างๆ ในแง่มุมใหม่ๆ โดยต่อยอดพัฒนาความรู้นั้นอยู่เสมอ

(4) ยืดหยุ่นและแก้แวก นักคิดเชิงประยุกต์ต้องเป็นคนที่มีความยืดหยุ่นทางความคิดไม่ยึดติดในกรอบบทบาทหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของสิ่งใด และต้องเป็นคนที่มีความคิดแก้แวกพยายามหาสิ่งที่พอจะช่วยแก้ปัญหาได้ คัดเลือกคุณสมบัติที่พอจะทดแทนกันได้แม้จะไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ยอมช่วยให้ปัญหาในเวลานั้นลดน้อยลงไปได้

(5) มีความสามารถในการคิดมิติอื่นๆ การคิดเชิงประยุกต์เกี่ยวข้องกับการคิดในมิติอื่นๆ อย่างแยกกันลำบาก เพราะการประยุกต์เรื่องใดๆ มาใช้จำเป็นต้องพึ่งพาการคิดในมิติอื่นๆ ร่วมด้วย อาทิ

- ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ จะช่วยในการค้นหาสิ่งที่จะนำมาใช้ประยุกต์ได้อย่างรวดเร็ว การหาสิ่งทดแทนจะรวดเร็วขึ้นมาก
- ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ สิ่งต่างๆ ในด้านต่างๆ เพื่อคัดเลือกสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์มาใช้ประโยชน์ได้
- ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดแตกแขนงความรู้ที่มีอยู่ให้ขยายในขอบเขตที่จะนำไปใช้กับคนกลุ่มต่างๆ คนในบริบทต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด เพื่อให้สิ่งนั้นสามารถได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายภายใต้สถานการณ์นั้น

- ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ สามารถแยกแยะส่วนประกอบหรือความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของสิ่งนั้น เพื่อให้ดึงส่วนประกอบหรือหลักการที่เกี่ยวข้องมาตอบสนององวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้
- ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อช่วยให้ได้การมองในมุมตรงกันข้าม หาจุดอ่อน จุดที่ต้องการแก้ไขของสิ่งที่นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์

(6) รอบคอบแต่กล้าเสี่ยง ผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์เรียกได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับบริบทใหม่ที่เกิดขึ้น การนำมาใช้จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความสอดคล้องเหมาะสมของปัจจัยต่างๆ ภายใต้บริบทใหม่นั้นด้วย ซึ่งอาจจะมีคามผิดพลาดล้มเหลวเกิดขึ้นได้ นักคิดเชิงประยุกต์จึงต้องมีความรอบคอบในการคิดวิเคราะห์วิจัยหรือ

องค์ประกอบที่มีความแตกต่างกัน และประสบสิ่งที่ต้องการนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ ทดสอบความเป็นไปได้ก่อนที่จะนำมาใช้จริง มิฉะนั้นแทนที่จะช่วยแก้ปัญหาอาจจะทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นมากขึ้นอีกก็เป็นได้

นักคิดเชิงประยุกต์ต้องมีความกล้าเสี่ยง โดยตระหนักว่าแม้มีการตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว แต่เมื่อนำมาใช้ประโยชน์จริงแล้วอาจมีปัญหาก็ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ นักคิดเชิงประยุกต์ต้อง ไม่เป็นคนที่ทำอ้อหรือล้มเลิกอะไรง่าย ๆ แต่ต้องเป็นคนพร้อมจะเรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในหลายๆ ครั้งอาจต้องลองผิดลองถูกหลายครั้งจึงจะประสบความสำเร็จแต่ต้องคิดแงบวกอยู่เสมอว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแม้จะดูเข้าไปสักหน่อยแต่เป็นสิ่งที่คุ้มค่าแก่การรอคอยเสมอ

